

УДК 373.3.015.31:792.8]:027.7(477.81)"1950/1990"

*Світлана Гринич,
доцент, директор Наукової бібліотеки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Художньо-естетичне виховання молодших школярів засобами хореографії як об'єкт наукових досліджень 1950—1990 років (за матеріалами фондів Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)

У статті аналізується стан історіографії проблеми художньо-естетичного виховання молодших школярів засобами хореографії у працях 1950—1990-х років, що містяться у фондах наукової бібліотеки РДГУ. Розглядається рівень дослідження національного мистецтва обраного періоду, у тому числі й хореографічного, виявлення зацікавленості фахівців до педагогічної діяльності з дітьми молодшого шкільного віку, особливостей їхнього естетичного виховання засобами хореографії.

Ключові слова: історіографія проблеми, фахові праці 1950—1990-х років, художньо-естетичне виховання молодших школярів, хореографічне мистецтво, наукова бібліотека РДГУ, фонди, педагогічна діяльність.

Спеціальність "Хореографія" сьогодні набуває значної популярності серед молоді. Щороку все більше молодих людей обирає її своєю професією. Така тенденція носить дискусійний характер, адже нашому суспільству для вирішення багатьох кризових ситуацій сьогодні більше потрібні спеціалісти-гуманітарії, економісти, представники робітничих професій. Мистецтво у наш час, на жаль, мало впливає на подолання негативних явищ у країні, хоча воно, безперечно, об'єднує українців різних регіонів у численних проектах, шоу, конкурсах, творчих заходах, чого поки що не можуть і не хочуть робити політики. Тому й домінуючим серед молоді є вибір творчих професій, зокрема й хореографії.

Зазначене явище викликало інтерес і потребу на науковому рівні проаналізувати ситуацію та систематизувати відповідні дослідження з цієї тематики. Як показує робота з фондами Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету, період, що досліджується, визначається вченими як надзвичайно строкатий за насиченістю суперечливих подій. Кожне із десятиліть для розвитку української культури та мистецтва були особливими і представленими тими тенденціями, що відповідали умовам суспільно-політичного життя країни.

Відомо, що із викриттям "культу особи Сталіна" і початком так званої "відлиги" настав період змін у культурному житті народу. На хвилі загальної лібералізації суспільства відроджувалося національно-духовне життя України. Історіографія проблеми, що висвітлюється, також є багатогранною. Її формували як вітчизняні вчені, так і фахівці з республік колишнього Радянського Союзу. Зважаючи на те, що найпоказовішим для мистецтва "відлиги" та шістдесятництва в Україні стало звернення до традицій народного мистецтва, науковці також акцентували увагу на цій тематичі. А вивчення й утвердження народного танцю як сценічного жанру якісно сприяло подальшому розвитку національної хореографічної культури.

Щодо питань творчого зростання митця, особливе місце у цей період посіло питання лексики танцю, зокрема народного українського, його регіональних особливостей, по-

рівняльній характеристики, опису. Окрім цього, навіть запис автентичної лексики обрядових та інших народних танців у певному регіоні є не лише актуальним мистецтвознавчим завданням, не тільки фіксацією знайденого, а й творчою переробкою величезного за своїм образним мистецьким змістом матеріалу. На ці сторони проблеми звертали увагу В. Авраменко ("Українські національні танці, музика і стрій"), К. Василенко ("Лексика українського народно-сценічного танцю"), В. Верховинець ("Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного віку та молодших школярів"; "Теорія українського народного танцю"), Р. Герасимчук ("Народні танці в Бойківщині"), А. Гуменюк ("Народне хореографічне мистецтво України"), Є. Зайцев ("Основи народно-сценічного танцю"), О. Степовий ("Українські народні танці") та інші.

Актуальною також залишалася тема педагогічної діяльності з дітьми молодшого та старшого шкільного віку. Адже виховання дітей завжди було і буде найважливішою справою у становленні кожної країни, її перспектив розвитку, досягнень у сфері культури та мистецтв. У працях А. Макаренка [11], "Мир детства. Младший школьник" [12], В. Сухомлинського [14; 15], К. Ушинського [16; 17], М. Щетиніна [19] ми і знаходимо пояснення цих важливих аспектів.

Стан розвитку у 1950—1990-х роках хореографії, її стилістики, колоритності, відповідності новим віянням у мистецтві загалом, біографії відомих хореографів стали предметом уваги у розвідках Л. Ауербаха ("Рассказы о вальсе"), К. Голейзовського ("Образы русской народной хореографии"), В. Зосімовського ("Библиографический справочник по хореографии"), М. Івановського ("Бальный танец XVI—XIX вв."), Н. Матусевич ("Хореографічне мистецтво"), Ю. Станішевського ("Танцювальне мистецтво Радянської України"), Є. Суриць ("Хореографическое искусство двадцатых годов. Тенденции развития"), Т. Ткаченко ("Народные танцы").

Особливості впливу мистецтва, у тому числі й хореографічного, на духовний розвиток особистості, світогляд дитини, її психологію та загальний культурний рівень у сво-

їх дослідженнях вивчали: Г. Березова ("Хореографічна робота з дошкільнятами"), Л. Бондаренко ("Хореографічна робота з дошкільнятами"), В. Ванслов ("Всестороннее развитие личности и виды искусства"), А. Гуменюк ("Народне хореографічне мистецтво України", "Українські народні танці"), Г. Ільїна ("Особенности развития музыкального ритма у детей"), С. Руднєва, Е. Фіш ("Ритмика. Музыкальное движение") та інші. Наголосили на надзвичайно важливій тематичі, пов'язаній із гармонізацією особистості, її повноцінним становленням, умінням створювати художні образи, спостерегти за життям, володіти асоціативним і хореографічним мисленням Л. Виготський [7; 8], І. Зязюн [9].

Проблеми удосконалення естетичного виховання молодших школярів, які займаються хореографією, як відомо, знаходяться у тісному зв'язку із фаховим обґрунтуванням психолого-педагогічних аспектів роботи балетмейстера та його особистої мистецької творчої діяльності. Зокрема, у 70-х роках ХХ століття на всебічне виховання підростаючого покоління, у тому числі й засобами народної творчості, значну увагу звертав В. Сухомлинський [14; 15]. Вчений був переконаний, що школа повинна обов'язково використовувати усі можливості естетичного виховання учнів. Тому і рекомендував вводити у навчально-виховний процес широке коло засобів естетичного виховання. Ці ж питання порушувались у працях "Мир детства. Младший школьник" [12], "О классификации методов нравственного воспитания" [13], "Эстетическое воспитание в начальной школе" [20], "Эстетическое воспитание школьной молодежи" [21].

Емоційно-почуттєвий стан дитини, розвиток її внутрішнього світу засобами мистецтва й хореографічного також стали предметом уваги і багатьох інших дослідників, серед яких Т. Аболіна [1], О. Артемова [3], М. Боголюбська [4], О. Буров [5], Н. Вітківська [6], Д. Кабалевський [10].

Внеском у теорію та практику естетичного виховання дітей у процесі хореографічної діяльності стала праця "Хореографическая работа со школьниками" за редакцією О. Которової [18], де розкрито зміст хореографічної діяльності, наведено приклади організації занять зі школярами різних вікових груп у шкільних і позашкільних закладах, проаналізовано методи їхнього проведення. Особливу заслугу зосереджено на збереженні та розвитку ритмічного виховання дітей, ритміка — це частина естетичного виховання, у процесі якого формується художній смак, розвиваються почуття прекрасного та розкриваються творчі здібності молодших школярів.

Огляд історіографії проблеми їхнього художньо-естетичного виховання засобами хореографії у працях 1950—1990 років на базі фондів Наукової бібліотеки РДГУ дає можливість зробити такі висновки:

— у другій половині ХХ століття дослідження мистецтвознавчого характеру набули масового характеру. Хореографічна діяльність також стала предметом зацікавлення багатьох вітчизняних та зарубіжних фахівців;

— значна увага надавалася вивченню питання народної сценічної хореографії, а також проблемам ролі та місця хореографічного мистецтва в естетичному вихованні молодших школярів;

— стан висвітлення обраної тематики у науковій літературі 1950—1990-х років потребує ґрунтовнішого дослідження сучасними фахівцями, адже нові умови суспільно-політичного життя країни дають можливість зібрати та проаналізувати значно більшу кількість необхідної інформації.

Список використаної літератури

1. Аболіна Т. Эстетическое воспитание в школе / Т. Аболіна, Н. Митропольская. — К. : Вышш. шк., 1987. — 252 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР / сост. Н. П. Калениченко. — М. : Педагогика, 1988. — 640 с.

3. Артемова Е. Некоторые теоретические и практические проблемы эстетического воспитания / Е. Артемова, О. Чинаева // Вопросы философии. — 1987. — № 4. — С. 63—67.
4. Боголюбская М. Музыкально-хореографическое искусство в системе эстетического и нравственного воспитания : учеб.-метод. пособие для клуб. работников / М. Боголюбская ; Все-союз. науч.-метод. центр нар. творчества и культ. просвет. работы. — М. : ВНИЦТИКПР, 1986. — 92 с.
5. Буров А. Предмет и содержание эстетического воспитания, его соотношение с другими видами воспитания / А. Буров. — М. : Просвещение, 1971. — 134 с.
6. Витковская Н. Формирование эстетической культуры младших школьников / Н. Витковская, А. Щербо, Д. Джола. — К. : Рад. шк., 1980. — 151 с.
7. Выготский Л. Психология искусства / Л. Выготский. — М. : Искусство, 1986. — 537 с.
8. Выготский Л. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. Выготский. — СПб. : Союз, 1991. — 91 с.
9. Зязюн І. Естетичний досвід особи. Формування і сфери виявлення / І. Зязюн. — К. : Вищ. шк., 1976. — 174 с.
10. Кабалевский Д. Эстетическая культура и школа / Д. Кабалевский // Советская педагогика. — 1970. — № 1. — С. 24—25.
11. Макаренко А. Методика виховної роботи / А. Макаренко. — К. : Знання, 1990. — 353 с.
12. Мир детства : Младший школьник / под ред. А. Г. Хрипковой. — 2-е изд., доп. — М. : Педагогика, 1988. — 272 с.
13. Рогожкин В. О классификации методов нравственного воспитания / В. Рогожкин // Советская педагогика. — 1971. — № 10. — С. 92—95.
14. Сухомлинский В. Вибрані твори : у 5 т. / В. Сухомлинський. — К. : Рад. шк., 1977. — Т. 5. — 549 с.
15. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. — К. : Рад. шк., 1977. — Т. 3. — 670 с.
16. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори / К. Ушинський. — К. : Рад. шк., 1949. — 416 с.
17. Ушинський К. Вибрані твори : у 2 т. / К. Ушинський. — К. : Педагогика, 1976. — Т. 1. — 124 с.
18. Хореографическая работа со школьниками / под ред. Е. В. Которовой. — М. : НИИ худож. воспитания АПН РСФСР, 1956. — 343 с.
19. Щетинин М. Объяты необъятное : записки педагога / М. Щетинин. — М. : Педагогика, 1986. — 171 с.
20. Эстетическое воспитание в начальной школе / под ред. В. Н. Шацкой. — М. : Изд-во АПН РСФСР, 1959. — 246 с.
21. Эстетическое воспитание школьной молодежи / под ред. Б. Т. Лихачова. — М. : Вышш. шк., 1981. — 178 с.

В статье анализируется состояние историографии проблемы художественно-эстетического воспитания младших школьников средствами хореографии в научных трудах 1950—1990-х годов, которые хранятся в фондах научной библиотеки РДГУ. Рассматривается уровень исследованной национальной культуры, в том числе и хореографического, периода 1950—1990-х гг., проявление заинтересованности специалистов к педагогической деятельности с детьми младшего школьного возраста, особенностей их эстетического воспитания средствами хореографии.

This article analyzes the state of the historiography of the problem of artistic and aesthetic education of primary school children by means of choreography in the works 1950—1990's, contained in the collections of research libraries Rivne State Humanitarian University. We consider the level of research of national art, including choreography chosen period, expression of interest to specialists educational activities with children of primary school age, especially their aesthetic education means choreography.

Надійшла в редакцію 9 листопада 2013 року